

Ettervirkninger av Stavanger2008 - en studie av status i 2011

Bacheloroppgave (BKK BAC)
Av Torstein Tvedt Solberg
Kunst og Kulturvitenskap ved UiS

INNHOLDSFORTEGNELSE:

Innledning og problemstillinger.....	s. 3
<u>Kapittel 1 – Oppgavens avgrensinger.....</u>	s. 4
<u>Kapittel 2 – Metode.....</u>	s. 5
<u>Kapittel 3 - Teoretisk grunnlag.....</u>	s. 7
3.1 Stavangers kulturelle og kreative sektor	s. 8
3.2 Megabegivenheter	s. 10
3.3 Konseptet Europeisk kulturhovedstad	s. 10
<u>Kapittel 4 - Stavanger2008</u>	s. 11
4.1 S2008 sine mål om ettervirkninger	s. 12
<u>Kapittel 5 - Sammendrag av studien IRIS-09/199</u>	s. 13
<u>Kapittel 6 - Etterbruken av IRIS-09/199</u>	s. 14
<u>Kapittel 7 – Ettervirkningene av Stavanger2008 i 2011</u>	s. 20
7.1 Hvilke prosesser ble igangsatt etter 2008?	s. 20
7.2 Fremme kunstnerisk kvalitet, nyskaping og mangfold	s. 21
7.3 Bidra til å bygge varige kunstneriske og kulturelle nettverk	s. 21
7.4 Bygge regional identitet og stolthet	s. 22
7.5 Bidra til næringsmessig utvikling	s. 23
7.6 Bidra til bygging av kulturell og fysisk infrastruktur	s. 23
7.7 Publikum i Stavanger	s. 24
7.8 Kompetansen i S2008 IKS	s. 24
<u>Kapittel 8 – Supplerende studie av Sandnes</u>	s. 25
<u>Kapittel 9 – Avslutning - Et kulturfelt som fortsatt er delt</u>	s. 26
Litteraturliste og nettbaserte kilder	s. 28

Forkortelser i oppgaven:

EKH – Europeisk Kulturhovedstad

S2008 IKS - Stavanger2008 Interkommunale Selskap (referer til selve organisasjonen)

S2008 – Stavanger2008 (referer gtil året som EKH generelt)

IRIS - International Research Institute of Stavanger

IRIS-09/199 – studien “Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad -slik kulturaktørene ser det”

SK – Stavanger Kommune

KIK – Kommunalstyret for Kultur og Idrett (i Stavanger Kommune)

Innledning og problemstillinger

27. mai 2004 vedtok Europakommisjonen at den norske oljebyen Stavanger, og den britiske industribyen Liverpool, skulle være Europeiske Kulturhovedsteder(EKH) i 2008. Dette markerte en seier for arbeidet bystyret startet allerede i 1999. Prosjektet omfattet ikke bare byen Stavanger; hele regionen skulle delta. Organisasjonen Stavanger2008 Interkommunale Selskap (S2008 IKS) ble dannet i 2005 og planleggingen startet. Kulturhovedstadsåret ble åpnet 12. januar 2008, og innen avslutningsseremonien 5. desember var 1100 arrangementer besøkt av over 2 millioner mennesker og budsjettet på 327 millioner kroner så godt som oppbrukt (Miller m.fl. 2009:276).

Denne oppgaven har som mål å se på ettervirkningene av året som EKH, med utgangspunkt i kvalitative intervjuer, skriftlige kilder og innhentet kvantitativ data. Er Stavangers kulturliv blitt mer nyskapende? Er nye nettverk dannet? Hva lærte en i 2008 som kan brukes i årene etter? Oppgaven er todelt, den vil både se på bruken av spesialstudien til International Research Institute of Stavanger (IRIS): “Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørene ser det”(IRIS-09/199), og studere ettervirkningene av året som EKH i Stavangers kulturliv i 2011.

Problemstillingene til denne oppgaven er:

- *Har S2008 ført til nyskapning og ettervirkninger? Hvilke ettervirkninger av året som Europeisk kulturhovedstad ser Stavangers kulturaktører, kulturbyråkrater og kulturpolitikere i 2011?*
- *Evalueringsrapporten “Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørene ser det”(IRIS-09/199) er en omfattende spesialstudie av ettervirkningene av Stavanger2008 på kulturfeltet. Hva er etterbruken til studien og har kunnskapen fra den påvirket Stavangers kulturpolitikk?*

Oppgaven ikke er todelt, den har heller to innfallsvinkler. Oppgaven vil analysere to viktige veivalg som ble gjort i arbeidet med S2008. Disse ga retning for utviklingen av kulturlivet i Stavanger. Det første veivalget ble gjort da mål og visjoner for S2008 skulle besluttes, da de dannet grunnlag for gjennomføringen, og dermed også hvilke ettervirkninger en siktet mot. Resultatet av dette veivalget vil denne oppgaven studere med utgangspunkt i den første problemstillingen, om ettervirkningene av S2008 i 2011, og drøfte i kapittel 7.

Det andre veivalget var når studien IRIS-09/199, en uavhengig evaluering av S2008, ble presentert, med sine funn og konklusjoner. Hvilke veivalg tok man da for å justere retningen kulturlivet i Stavanger utviklet seg? Resultatene av dette veivalget vil denne oppgaven studere med utgangspunkt i den andre problemstillingen, om etterbruken av IRIS-09/199, og drøfte i kapittel 6.

Det er ikke et mål for oppgaven å studere om satsingen på kultur var riktig, om funnene til IRIS-09/199 stemmer, eller om innholdet i S2008 programmet var bra eller dårlig. Oppgavens hovedmålsetning er å trekke en linje fra S2008 sine mål og visjoner, gjennom studien IRIS-09/199 til dagens tendenser i Stavangers kulturliv. For det er med utgangspunkt i dagens tendenser en kan drøfte om en har lyktes med de retningsvalg en har tatt.

Oppgaven har følgende struktur: Etter innledningen følger første kapittel om avgrensninger og andre kapittel om metodevalg. Tredje kapittel presenterer oppgavens teoretiske grunnlag, der globale og nasjonale tendenser presenteres, etterfulgt av en analyse av Stavanger kreative og kulturelle sektor. Videre følger en beskrivelse av hva en megabegivenhet er, før utgangspunktet for EUs EKH-program utdypes. I fjerde kapittel ser oppgaven på bakgrunnen og gjennomføringen av S2008, og femte kapittel er et sammendrag av studien IRIS-09/199, med spesielt fokus på studiens funn og konklusjoner. I de neste kapitlene presenteres og drøftes resultatene fra intervjuene, supplert med skriftlige kilder og innhentet kvantitativ data. Kapittel seks drøfter etterbruken av IRIS-09/199, kapittel syv drøfter ettervirkningene av året som EKH i 2011, kapittel åtte inneholder den supplerende studien av Sandnes, før jeg i kapittel ni gir en avsluttende konklusjon.

Kapittel 1 – Oppgavens avgrensninger

Denne oppgaven har satt seg som mål å studere ettervirkninger i Stavangers kulturliv etter året som EKH og undersøke etterbruken av en omfattende spesialstudie. Det er mange innfallsvinkler til en slik oppgave, flere metoder en kunne brukt, og materiale nok til å skrive et titalls bøker. Det er utfordrende problemstillinger, og på grunn av begrenset tid, plass og ressurser er det behov for avgrensninger. Jeg håper resultatet er en mer spisset og poengtert oppgave.

Tidsmessing er oppgaven avgrenset til å se på status for problemstillingene i 2011. Både etterbruken av IRIS-09/199 i 2011 og hvilke ettervirkninger av EKH en ser i kulturlivet i 2011. Det er nå tre år siden året som EKH, og to år siden sist noen studerte ettervirkningene av S2008, ref. IRIS-09/199. Den økte distansen fra året som EKH vil kunne gi nye svar eller bekrefte tidligere funn, da med tanke på at mekanismene og strategiene fra S2008 har fått mer tid til å ”virke” på kulturlivet. Oppgavens fokus er å studere kulturlivet og kulturpolitikken. Geografisk er den avgrenset til Stavanger Kommune(SK). Det var i Stavangers kulturpolitikk initiativet til S2008 ble tatt, og det var Stavangers kulturliv, med etablerte institusjoner og aktører, som var de tyngste aktørene i S2008 IKS. Tung involvering kan bety stort utbytte og et løft, men også det motsatte gjennom utmatting. Studier av hvordan kulturlivet responderte på å ha vært delaktige i et slikt prosjekt er omfattende arbeid, men denne oppgaven vil likevel forsøke å gi et bilde av hvordan kulturlivet i Stavanger er

påvirket av året som EKH: fikk de et løft, opplevde de utmatting? Samtidig var året som EKH et regionalt prosjekt der over halvparten av arrangementene ble avholdt utenfor Stavanger (Miller m.fl. 2009:??). Et regionalt perspektiv vil kunne supplere studien av Stavanger, da selv samme prosjekt kan ha ulike effekter på ulike steder. Avslutningsvis har jeg derfor valgt å trekke inn en kort studie av mulige ettervirkninger av S2008 i Sandnes, for å supplere oppgavens funn fra SK.

Oppgaven er avgrenset til å studere tre grupper spesielt: «kulturaktører», «kulturpolitikere», og «kulturbyråkrater». Jeg er interessert i å studere data fra disse gruppene da de på ulike måter legger grunnlaget for hvilke retning kulturlivet utvikler seg. Kulturaktørene planlegger og utfører. Kulturpolitikere fatter vedtak og tar veivalg. Kulturbyråkratene tilrettelegger. Samlet utgjør gruppene de mest sentrale aktørene, og oppgavens begrensninger gir ikke rom for en studie av andre grupper, som næringslivet og innbyggerne. Gruppene er videre utgangspunktet for valg av informanter til intervjuene, og slik grunnlaget for innsamlet data til oppgaven.

Kapittel 2 – Metode

Denne oppgaven bygger på data fra kvalitative intervjuer, skriftlige kilder og innhentet kvantitativ data. Hovedvekten av innsamlet data kommer fra 11 kvalitative intervjuer forfatteren har gjennomført. For å supplere er det i oppgaven brukt skriftlige kilder, og innhentet kvantitativ data, det er blant annet gjort en studie av hvor ansatte i S2008 IKS jobber i 2011. Fokuset på kvalitative intervjuer i denne oppgaven er inspirert av studien IRIS-09/199, som også brukte kvalitative intervjuer som grunnlag for drøftingene i sin studie av ettervirkningene av S2008. IRIS-09/199 ble supplert med kvantitativ data fra en web-undersøkelse, noe denne oppgaven ikke hadde ressurser til. Tilnærmet samme metodevalg i denne oppgaven og studien IRIS-09/199 muliggjør enkle, men muligens spekulative, sammenligninger av funn fra studien i 2009 og funn til oppgaven fra 2011.

Utvalget av informanter er valgt med utgangspunkt i at ulike meninger og posisjoner er representert i det innsamlede datagrunnlaget. Forfatteren hadde et stort ønske om å intervjuet et større antall personer, for å kunne fremlegge en grundigere oppgave. Men, valget av metode og antall intervjuer er et resultat av en begrenset mengde tid og ressurser til oppgaven. Flere informanter kunne bidratt med flere aspekter, og gjort skriftlige kilder mer overflødige, men jeg håper likevel at representasjonen av informanter fanger opp tendenser i Stavangers kulturfelt.

Begrepet *kulturfelt* må utdypes før oppgaven fortsetter. Det er et begrep som oppgaven har hentet fra Bourdieu sitt begrepsapparat, og har utgangspunkt i hans studier om *det sosiale felt* (Bourdieu 1984). I en oppgave som studerer kulturlivet i en by som Stavanger, er det nødvendig å gi en bedre

samlende betegnelse enn *kulturlivet*. Hvem som er involvert, på hvilke arenaer, og hvordan de påvirker hverandre mener Bourdieu det er mulig å analysere ved å se på kulturlivet som et samlet sosialt felt. I dette *kulturfeltet* er det aktører, roller, statuser, arenaer osv. som påvirker hverandre gjennom ressursene kulturell, økonomisk og sosial kapital. Når denne oppgaven skulle velge informanter for å fange opp ulike tendenser i kulturfeltet ble det valgt aktører med ulik kapitalsammensetning. Listen med informanter er nøye satt sammen for at et lavt antall skal gi bredest mulig datagrunnlag, med fokus på at viktige posisjoner i kulturfeltet er dekket. Kultursjef i SK, Rolf Norås, og veileder fra UiS, Lennart Rosenlund bisto forfatteren i denne prosessen.

Hvilke posisjoner representerer så de ulike informantene? I oppgaven er kulturfeltet avgrenset til gruppene *kulturaktører*, *kulturpolitikere*, og *kulturbyråkrater*, som alle igjen har ulike posisjoner. De begrensede ressursene gjorde valgene spesielt vanskelige, men utvalget ble som følger:

- **5 kulturaktører:** en representant for frie kunstnere, en for mindre institusjoner, en for media, en for festivalene og en representant for større institusjoner.
- **2 kulturpolitikere:** en representant for opposisjonen og en representant for posisjonen
- **3 kulturbyråkrater:** en representant i ledende stilling, en representant for kulturavdelingen og en representant for Sandnes Kommune.

Intervjuene ble gjennomført i månedene mars og april 2011, og hadde en varighet fra 45 til 90 minutter. Det er **lyddopptak** av alle intervjuene. I tillegg ble Hilmar Rommetvedt intervjuet. Han er prosjektleder for forskningsprosjektet til IRIS «Fra norsk oljehovedstad til europeisk kulturhovedstad: Stavanger2008 i forskningsmessig lys»(2009), som IRIS-09/199 er en del av. Med unntak av Rommetvedt er alle informantene anonymisert, med mål om at informantene snakker mer oppriktig når deres navn ikke blir klistret til utsagn. For Rommetvedt var poenget det motsatte da han ble intervjuet om etterbruken av IRIS-09/199, hans svar ville vært ubrukelige om de ikke kunne refereres tilbake til forskningsprosjektets leder. Hele intervjuguiden følger som vedlegg.

Oppgaven har også sett på relevante skriftlige kilder, og spesialstudien IRIS-09/199 er hovedkilde grunnet sin uavhengige stilling, kulturfaglige blikk og som den grundigste evalueringen av S2008. IRIS-09/199 oppsummeres grundig i kapittel 6, men det er andre relevante rapporter som må presenteres: S2008 IKS har evaluert seg selv i boken *Historien om et år*(2009). Boken er ærlig og beskriver planleggingen, gjennomføringen og mange av de interne debattene grundig. En solid beskrivelse av deres historie. To rapporter er bestilt av europakommisjonen i forbindelse med revideringer av EKH-programmet. Den første er fra 2004 der Robert Palmer gjennomgår alle tidligere EKH, han kartla byer som har hatt suksess og fiasko, og arbeidet resulterer i nye retninglinjer for EKH-programmet. Den neste rapporten er gjennomført av selskapet ECOTEC i

2009, for å se grundig på fire EKH, deriblant Stavanger, for å undersøke virkningen av de nye retningslinjene fra 2004. Utover dette har Robert Palmer bidratt med flere rapporter, deriblant en fra 2011 som bruker Stavanger som casestudie. De nevnte rapportene vil fungere som referansemateriale i oppgaven. Utover dette er saksdokumenter og enkelte avisartikler benyttet.

I kvalitativ forskning er det viktig å reflektere over hvordan forskeren påvirker forskningen, og de funnene man gjør. Alle har roller og statuser, og relasjonen forsker og informant skaper visse rolleforventninger. Det er viktig å ta hensyn til dette blant annet i utforming av spørsmål og i gjennomføringen av intervjuet. Ved å selv samle inn data til oppgaven har jeg hatt en viss kontroll over slike utfordringer og kan dermed bevisst ta hensyn til dette i alle ledd i forskningsprosessen. Innen kvantitativ metode er idealet ofte en distansert og nøytral forsker. Innen kvalitativ metode er en slik standard umulig å møte, men gjennom refleksivitet inviteres en til å selv reflektere rundt hvordan egne reaksjoner på forskningen kan gi en særskilt type innsikt.

Forfatteren har og har hatt flere relevante roller. Jeg var ansatt konsulent i S2008 IKS i perioden 2005-2006, med ansvar for den innledende satsingen på ungdom (NB: Ettervirkninger for ungdom er utelatt i oppgaven). Siden 2003 har jeg vært medlem av Stavanger Bystyre, og Kommunalstyret for Kultur og Idrett(KIK) i perioden 2003-2007. Fra 2007-2009 arbeidet jeg i Oslo, og kjennskapen til forarbeidet til S2008 er større enn til gjennomføringen. Min nærhet til kulturfeltet er utfordrende. Årelang kjennskap til intervjuobjekter, interne debatter, og spesielt rollen som kulturpolitiker, er problematisk. De rollene kan ha påvirket utformingen av spørsmål, hvordan de ble stilt, og slik mine funn. Jeg har forsøkt å fokusere på forskerrollen i intervjuene, og politikerrollen er forsøkt unngått. Utfordringen med ulike roller ble presisert overfor informantene, men allikevel kan svar være påvirket av maktforholdet mellom kulturaktør og politiker med bevilgningsmakt.

Kjennskapen til kulturfeltet kan også være positiv, som den grundige kunnskapen om forhistorien til S2008 og de aktuelle politiske prosessene. Dette har forenklet arbeidet, og spesielt tilgangen på intervjuobjekter. Relasjoner opparbeidet gjennom mangfoldige år med informanter gir et annet tillitsforhold, og kanskje større åpenhet enn om det var første møte. Selv om forfatterens rolle er utfordrende, har den også kanskje bidratt til mer ærlige og oppriktige svar.

Kapittel 3 - Teoretisk grunnlag

Innledningsvis vil jeg undersøke utviklingstendensene i det norske kulturlivet i en globalisert verden, som et bakteppe for oppgaven. Undersøkelsen vil kunne gi svar på om S2008-prosjektet er unikt, eller en del av en globaliseringstrend. I Norge rådet de tradisjonelle nasjonale verdiene helt

opp til 1970 og 80-tallet. Etter hvert kom også store endringer til Norge: Mediemonopolet ble opphevet, arbeidsinnvandring fra Asia og Nord-Afrika, populærkultur, EU-debatt og det kanskje mest omfattende; oljefunn i Nordsjøen (Berkaak 2002:24). Begrepet *globalisering* var et faktum i kultur- og identitetsdebatten, men hvilke utviklingstendenser kan globalisering føre med seg? Norske studier peker på tre tendenser som gjør seg gjeldende. På makronivå ser en *homogenisering*, når steder innredes likt over hele kloden, som shoppingssentre og flyplasser. ”McDonaldiseringen” er når man på tvers av landegrensener finner samme kulturtilbud (Berkaak 2002:25). På mikronivå ser en *heterogenisering*, der lokale tradisjoner forandrer seg fra å være ensartede, til å bli sammensatte, mangfoldige og flerkulturelle. Det er ikke lenger gitt at det i en befolkning eksisterer felles verdier alle kjenner seg igjen i (Berkaak 2002:27). De to tendensene peker i motsatt retning, der en på makronivå ser mer likhet og på mikronivå finner større mangfold.

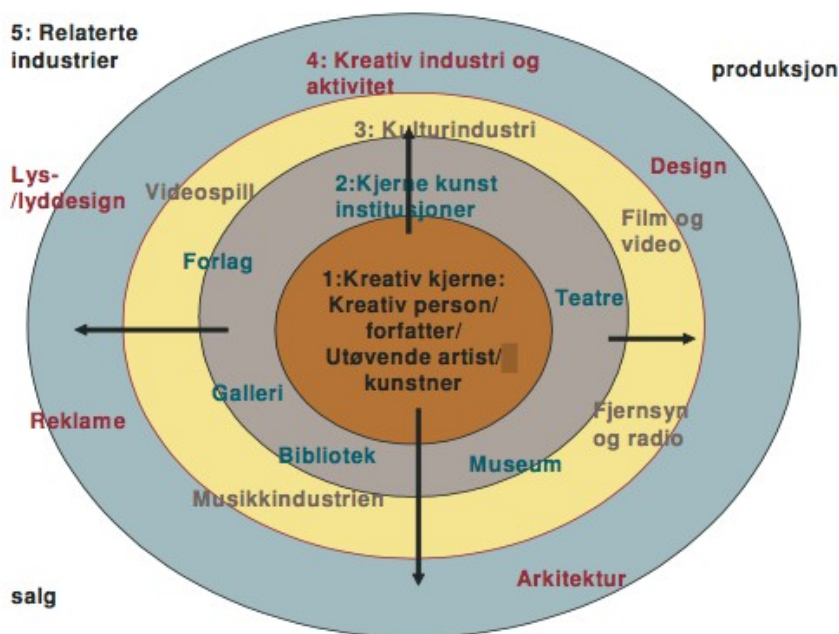
Den tredje tendensen er *glokaliseringen*. Studier peker på at globalisering og lokalisering er sammenvevde prosesser. Med økende kulturutveksling tar globale trender med seg impulser fra det lokale, og gamle lokaliseringshierarkier brytes. Globaliseringen muliggjør internasjonale megabegivenheter på steder tidligere stemplet som perifere (Mangset 2002:1), noe S2008 er et eksempel på. Studier peker på fem strategier for å møte globalisering: *Fremvisning*, der nasjonal kultur vises fram som i et utstillingsvindu. *Etterligning*, der kulturelt underlegne nasjoner søker innpass ved å etterligne metropolenes kulturuttrykk. *Ekspropriasjon*, der kulturelt overlegne nasjoner erstatter lokal kultur med sin egen. *Appropriasjon*, der særlig vestlige kulturer opptar fremmede kulturuttrykk i sin kultur og gir dem ny betydning. *Inkorporasjon*, et felles globalt rom, der alle bidrar til å definere og skape kultur; verden blir ”ett kulturelt og sosialt rom”(Berkaak 2002: 40-45).

3.1 Stavangers kultur og kreative sektor

S2008 kan ses i sammenheng med glokalisering, og Stavanger har valgt inkorporasjon som strategi, når europeisk og lokal kultur samles til ett kulturelt og sosialt rom. Strategivalget er kanskje typisk en internasjonal region som Stavanger, men veien til EKH-statusen var lang. Siden 1970- og 1980-tallet har byen vært Norges oljehovedstad, og når Berkaak(2002) beskriver at oljefunnet i Nordsjøen sterkt påvirket den kulturelle utviklingen i Norge, bar Stavanger spesielt preg av dette. ”Plutselig var vi ”i verden” på en helt annen måte enn tidligere. Industrier fra andre land ledet an i utformingen av en bransje som etter hvert omformet hele vår økonomi”(Berkaak 2002:25). Stavanger opplevde en befolkningseksplasjon, fra 80 000 innbyggere i 1970, til 100 000 innbyggere 1993. Den massive innvandringen bestod stort sett av rike og hvite arbeidsfolk. Som landets oljehovedstad ble kulturbudsjettet økt på 1980-tallet og nye institusjoner etablert: kunstmuseet ved Mosvatnet, Kulturhuset Sølvberget, og konserthuset i Bjergsted (Omdal 2008:41-43).

Motivet for kultursatsingen kan ha vært et ønske om å bedre byens ansikt utad, og motvirke inntrykket om at byen var «nyrik» og «rent materialistisk»(Rosenlund 2002). Og kultursatsingen fortsatte inn på 1990-tallet: ”I juli 1997, var sentrum av byen stengt av for trafikk for første gang, og suksessen til Tall ships’ festivalen ledet an for andre.”³ Slik beskriver Stavanger ordfører Leif Johan Sevland ”alle festivalers mor”³ og en oppblomstring av sommerfestivaler i byen, slik det beskrives i tendensen med globalisering. Kultursatsingen ble mer ambisiøs og internasjonal: Rogaland Teater ble utvidet, Norsk Oljemuseum ble bygget, og det store milliardprosjektet *Bjergstedsvisjonen*, med et konserthus i europeisk klasse og kulturskole, ble vedtatt (SK 2009:43).

Det finnes ingen studier av kulturfeltet og styrkeforholdet mellom aktørene i tiden før S2008. Mindre uavhengige grupper og produsenter var representert, men de større institusjonene, og slik den legitime kulturen, dominerte feltet (IRIS 2009:25). De globale tendensene med globalisering og inkorporasjon gir kulturell og kreativ sektor en økende betydning for næringsutvikling, strategier som Stavanger også tar aktiv del i. Den økte betydningen kan ses i sammenheng med studiene til Richard Florida om den kreative klasse, som fremhever kreative nettverk av kulturentreprenører som basis for nyskaping (Florida 2002). Basisen for nyskaping ble sentral i Stavangers strategi, som søkte nye næringer til tiden etter oljen. Studien IRIS-09/199 har laget følgende modell:

Figur 1 –Kultur og kreativ sektor, en kombinasjon av studiene til Løyland et al.(2007) og EU(2006) Modellen tar utgangspunkt i at det finnes en kreativ kjerne som kanalisierer sin kreativitet via sentrale institusjoner, og at denne kjernen virker inn på de omkringliggende kulturaktørene som ringer i vannet (IRIS 2009:23). Å stimulere den kreative kjernen kan slik gi store positive effekter.

3.2 Megabegivenheter

En metode for å stimulere den kreative kjernen er med store kulturbegivenheter som katalysatorer for utviklingen, ofte bare kalt megabegivenheter (IRIS 2009:24). I St.meld 22 (2004-2005) *Kultur og Næring* blir katalysatorrollen for næringsutvikling understreket: «Kultursatsing kan tilføre ein region kreativitet og dynamikk, noko som både kan føre til at det vert etablert ulike kulturbaserte næringar og at andre verksemder vel å etablere seg i området.» Om hvordan en kan satse på kultur står det: «Ein variant er å satse på ein eller nokre få attraksjonar eller hendingar som trekkjer til seg interesser og ressursar»(KKD 2005:18). Det Stortingsmeldingen beskriver som hendelser, andre kaller festivaler, og denne oppgaven kaller megabegivenhet, vokser frem, også i Norge. I St.meld 48 (2002-2003) *Kulturpolitikk frem mot 2014* beskriver at: «eit hundretal kunstfestivalar har vakse fram over heile landet dei siste tiåra. Dei er ofte eit resultat av fruktbart samvirke mellom globale og lokale krefter»(KKD 2003:37). Det globale og lokale er det som kjennetegner utviklingsstrategien inkorporasjonen (Berkaak 2002), som en megabegivenhet kan beskrives som en del av.

3.3 Konseptet Europeisk kulturhovedstad

I 1985 lanserte EU sitt EKH-program, og siden da har over 40 byer smykket seg med den prestisjefylte statusen EKH.¹ EKH-programmet gir en eller flere byer hvert år gis statusen EKH, og resultatet er omfattende megabegivenheter spredt over hele Europa.¹ President, José Manuel Barroso, i Europakommisjonen, beskrives EKH-programmet som et av de mest suksessrike i kommisjonens historie (Palmer m.fl. 2011:5). Palmer og Richards beskriver det selv som «arguably one of the most successful EU cultural programs, attracting increasing interest from policy makers, academics and media every year (Palmer&Richards 2009:5). Palmers omfattende evaluering i 2004 av EKH-programmet viste at forventningene til statusen var stor blant alle byene som fikk EKH statusen. Palmer trekker frem forventninger om næringsutvikling, vekst i turisme, at en trekker til seg investorer, og økt interesse for byen, som de mest gjennomgående. (KKD 2005:43).

I 2005 ble nye overordna retningslinjer vedtatt i EU, der det blir lagt vekt på kulturell kvalitet, kunstnerisk mangfold og sosial inkludering. Byene kan selv legge til målsetninger, som regional utvikling og økonomisk vekst (KKD 2005:43). Palmer beskriver i rapporten «European Cultural Capital Report 3»(2011) svært varierte ettervirkninger i de ulike EKH. Han legger vekt på at ulikt fokus i de ulike byene gir utslag i ettervirkningene. Lille, EKH i 2004, har gjennom en langsiktig strategi beholdt kompetanse i en egen organisasjon: Lille3000. Liverpool, EKH i 2008, bygget infrastruktur og identitet med et gigantbudsjett med mål om at turistene og innbyggerne skulle gjenoppdage byen. Glasgow, EKH i 1990, klarte det umulige og ble et kulturelt midtpunkt i Storbritannia, der kunstnere etablerer seg 20 år etter at byen var EKH (Palmer m.fl. 2011:47-48).

Kapittel 4 - Stavanger2008

I dette kapitlet presenteres bakgrunn, visjon, mål og kvalitative talldata om S2008. Arbeidet startet med et vedtak i 1999, og har via etableringen av S2008 IKS utviklet seg skrittvis mot 2008.

Underveis ble veivalg tatt, og hvilke visjoner og mål som ble lagt til grunn kan ha fått stor betydning for ettervirkningene. I søknaden til EU presiseres sårbarheten i Stavangers oljeavhengige økonomi, og et handlingsrom med dagens ressurser til å etablere «en mindre sårbar økonomi som hviler på flere søyler enn i dag. Både politikere, næringslivsledere og folk flest har pekt på kultur som en slik søyle. Kultur har sin åpenbare egenverdi, men kan i tillegg være et velegnet virkemiddel i arbeidet for å fremme næringsliv, utdanning og helse» (KKD 2005:43-44).

Visjonen Open Port oppsummerer disse ambisjonene. Den «gir alle og enhver muligheten til å bli med» og «handler om at regionen og menneskene i den skal bli enda mer åpne og inkluderende i forhold til hverandre, kunst, ideer og muligheter»(IRIS 2009:11). S2008 satte seg følgende mål, som også ble beskrevet i søknaden til EU²:

- Gi et varig bredt kulturelt løft, særlig for barn og ungdom.
- Fremme kunstnerisk kvalitet, nyskaping og mangfold.
- Bidra til å bygge varige kunstneriske og kulturelle nettverk.
- Bidra til kulturell åpenhet og toleranse.
- Bygge regional identitet og stolthet.
- Bidra til næringsmessig utvikling.
- Bidra til bygging av kulturell og fysisk infrastruktur.

Det er disse målene IRIS-09/199 tar utgangspunkt i, og som denne oppgaven vil diskutere ettervirkningene av i 2011. Som direktør for S2008, Mary Miller, selv skriver «ville vi gjøre kreativitet og kultur til vårt hovedmål»(Miller m.fl. 2009:24). Fokuset til S2008 var ikke infrastruktur og gjenoppdaging, et fokus Liverpool valgte, eller turismebygging, et fokus Brügge valgte. Eksisterende cruisetrafikk og mangel på hotellsenger gjorde turismebygging unødvendig, og det argumenteres med at infrastrukturen allerede var under planlegging, som at nytt konserthus i Stavanger står ferdig i 2012. I den uavhengige rapporten fra ECOTEC bestilt av EU trekkes også «social development» frem som et sentralt mål. Målet defineres til å omhandle bred deltagelse og involvering, og er ikke eksplisitt nevnt i S2008 målene, men er nok tilstede implisitt (ECOTEC 2009:7+89). Manglende konkretisering av dette målet kan tolkes som en nedprioritering, og i mindre grad var en realitet.

S2008 tok utradisjonelle valg om hvor fokus skulle ligge, en rolle direktøren selv utdyper: «Vårt oppdrag var mer å sette i gang en inspirasjonsprosess og vise hvilket fremragende innhold som kunne fylle kulturbyggene i fremtida. Slik var S2008 i stand til å hovedsaklig investere i mennesker, i deltagelse, partnerskap og samarbeid...»(Miller m.fl. 2009:25). Det valgte fokuset vanskeliggjør målbare resultater. Da andre EKH kan slå i bordet med kvantitativ statistikk, som økning i turistbesøk og beløp brukt på infrastruktur, må S2008 grave dypere etter de kvalitative endringene. En utfordring EKH-forsker Bob Palmer beskriver i sin studie av S2008: «while Liverpool can produce economic facts and figures to support its claims of success, Stavanger has a harder job to convince the world of its success. But, successful it was»(Palmer m.fl. 2011:50).

S2008 oppsummerer at 2 millioner mennesker har opplevd S2008 programmet, med mer enn 160 prosjekter og 1100 arrangementer (*studien IRIS-09/199 finner kun 152 prosjekter og 450 arrangementer. Hva differansen skyldes vites ikke*). Det var nærmere 500 frivillige «portåpnere», sponsor- og kultursupporteravtale med 122 forskjellige bedrifter og et totalbudsjett på 330 millioner kroner, der 56% ble brukt på program-/prosjektkostnader (Miller m.fl. 2009:276). 70 prosjekter kom fra *open call* utlysningen, 16 var med fra EU søknaden, S2008 initierte og arrangerte rundt 50, herav halvparten før 2008, og de resterende var samarbeid mellom kulturaktører og S2008 IKS. I tillegg inviterte S2008 fire internasjonale gjestekompanier til regionen. Ser en på fordeling av midlene fikk enkelte prosjekter en kanskje for stor andel: De 10 største tilskuddene i 2008, utenom åpning og avslutning, kostet 33,5 mill.kr. (IRIS 2009:25-26).

4.1 S2008 sine mål om ettervirkninger

Under banneret «langtidsgevinster» på sine nettsider skriver S2008 IKS at det har «vært enighet om at langtidsgevinstene er et svært viktig, ja kanskje det aller viktigste, suksesskriteriet. Det er kun hvis vi kan bruke 2008 til å løfte betydningen av kunst og kultur, politisk og blant regionens befolkning, (...)at vi virkelig kan si at vi lykkes med kulturhovedstadsåret.»⁴ Det ble tilrettelagt for ettervirkninger av S2008, og kanskje spesielt i Stavanger. Godt formulerte visjoner og mål allerede fra søknadsfasen ble videreført i programarbeidet. Med et samlet publikumstall på rundt 2 millioner har en nådd mange mennesker, og som S2008 IKS selv evaluerer: «Vi i S2008 mener at vi leverte det vi lovet»(Miller m.fl. 2009:252). Men det var også stor enighet om å sette av midler til en uavhengige evalueringer. «Kulturbyer som mangler kvalifisert kunnskap(...) har i ettertid erkjent at de har skuslet bort den kanskje viktigste informasjonen om hva en kulturhovedstadstatus representerer for menneskene som hører til der»(SK 2009:2). S2008 IKS innvilget derfor en søknad fra UiS og IRIS til en forskningsmessig oppfølging og evaluering av året som EKH (SK 2009:2).

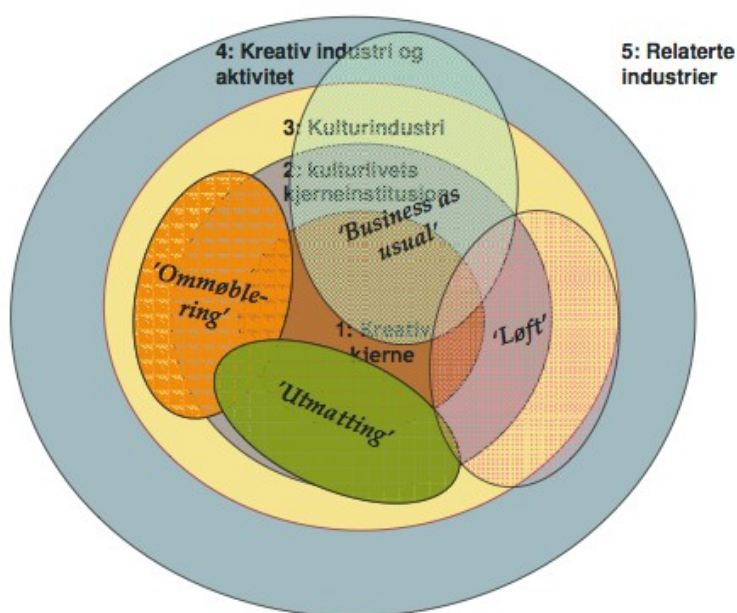
Kapittel 5 - Sammendrag av studien IRIS-09/199

I forskningsprosjektet til IRIS retter spesialstudien IRIS-09/199 fokuset mot «slik kulturaktørene ser det». Studien er forfattet av Nils Asle Bergsgard og Anders Vassenden, og ble presentert til offentligheten i september 2009. Hovedproblemstillingen er *Har S2008 ført til nyskaping og ettervirkninger? I så fall hvilke?*, og den er videre operasjonalisert i to delproblemstillinger: *Hvilke mekanismer ga ulike typer virkninger? Hvilke arenaer og møteplasser har vært viktige for utviklingsprosesser og læring?* Studien bygger på et grundig teoretisk grunnlag. Metodisk er rapporten basert på 43 kvalitative intervjuer av personer i kulturfeltet, både de som hadde prosjekter med S2008 og de som ikke fikk prosjektstøtte, og en web-survey med 62 prosjekteiere i S2008.

Her følger et sammendrag av IRIS-09/199, med spesielt fokus på studiens funn og konklusjoner:

Kulturfeltet presenteres gjennom «ringer i vannet» modellen (se figur 1, s.9). Fire scenarioer om S2008s mulige betydning for kulturlivet ble utarbeidet for å kunne analysere utfallsrommet: *Løft* av kulturlivet, *utmatting* av kulturlivet, *uberørthet* eller «business as usual» for kulturlivet og *ommøblering* av kulturlivet (mer innovativ basis for kulturproduksjon). Materialet peker mot at aktørene jevnt over er positive til egne prosjekter, men i vurderingen av ettervirkningene er svarene mer varierende, til dels motstridende og nokså ambivalente. Vurderingene oppsummeres i setningen: ”S2008 førte til at kulturlivet ble styrket, men ikke så mye som det kunne og burde blitt”(IRIS 2009:8). Konklusjonen presentert i IRIS-09/199 viser at de optimistiske scenarioene (løft/ommøblering) hadde sin kjerne hos institusjonene, som har blitt mer profesjonelle, generert nye ideer og metoder, men også den kreative kjernen og kulturindustrien er delvis berørt av løft/ommøblering, men i mindre grad.

De negative scenarioene (utmatting/uberørthet) har ulike utslag. Uberørthet er å finne i alle deler av kulturlivet, men sterkest er skillet mellom de innenfor S2008 paraplyen, og de utenfor. Utmatting er å finne i den kreative kjernen, dette er et resultat av høyt tempo og store produksjoner. Som figur 2 viser er nedslagsfeltene til scenarioene ulike, de er relevante for flere sirkler, og påvirker feltet ulikt.

Figur 2: S2008s innvirkning på kultursektoren og kreative næringer.

Hovedkonklusjonen forteller at S2008 har bidratt til nyskaping, både med nye ideer, nye metoder, ny organisering, og at det har blitt økt samarbeid og flere nettverk. Løft er mer gjennomgående enn utmatting, og det har vært en viss ommøblering med nye nettverk, økt sosial kapital og en økt bevissthet om kultur fra politisk hold og næringslivet. Studien viser at en på kort sikt kan se noen skillelinjer mellom de som er utenfor og de som er innenfor. Av de som er innenfor er det likeledes et skille mellom de som fikk et løft og de som var utmattet eller uberørt. At deler av kulturfeltet var utenfor viser til at nedslaget til S2008 kan ha vært begrenset. At det blant aktørene som var innenfor oppstod et skille mellom de som opplevde utmattelse og de som opplevde ommøblering etter året som EKH peker på høy grad av institusjonalisering, de større institusjonene har i større grad opplevd et løft enn de mindre virksomhetene/frilanserne, og størrelse på støtten fra S2008, de med mest støtte fikk mest utbytte.

Studien problematiserer så funnene ved å spørre: Var S2008 en feiring av den legitime kulturen, knyttet til institusjonene, og i bourdieusk forstand borgerskapets smak, mens frilanserne ble oversett? Svaret synes å være at S2008 inntok en mellomposisjon, der både lokale produksjoner og internasjonale flaggskip var en del av programmet. Når studien peker mot at frilansere og mindre virksomheter fikk mindre utbytte vil det kunne sies å påvirke ettervirkningene i negativ forstand, for skal året som EKH «bidra til varig nyskaping, så bør det ha nedslag i denne sektoren»(IRIS 2009:65). For å unngå at delingen i kulturlivet blir varig, ifølge studien, kan økt finansiering av kulturlivet veie opp for dette og gjøre dem (skillelinjene) kortvarige (IRIS 2009:65).

Kapittel 6 - Etterbruken av IRIS-09/199

21. september 2009 avsluttet forskerne Bergsgard og Vassenden sitt arbeid med spesialstudien IRIS-09/199, og 23. september ble forskningsprosjektet «Fra norsk oljehovudstad til europeisk kulturhovedstad: Stavanger2008 i forskningsmessig lys» presentert for offentligheten, på en Kulturdialog i regi av SK.⁵ Dette kapitlet skal se på etterbruken av spesialstudien IRIS-09/199, og besvare den andre av de to problemstillingene gjennom kvalitative intervjuer og analyser:

”Evalueringsrapporten “Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørene ser det”(IRIS-09/199) er en omfattende spesialstudie av ettervirkningene av Stavanger2008 på kulturfeltet. Hva er etterbruken til studien og har kunnskapen fra den påvirket Stavangers kulturpolitikk?”

På forskningsprosjektets nettsider nevnes ulike arrangementer forskergruppen fra IRIS selv har deltatt på i etterkant av studien.⁵ Det nevnes presentasjoner for KIK, og på Kulturdialogen til SK. En finner presentasjoner fra seminar i Vilnius og Liverpool, linker til presseomtale og kronikker fra forskergruppen i Stavanger Aftenblad, Univers, og forskning.no.⁵ I intervjuet med prosjektleder for IRIS-prosjektet Hilmar Rommetvedt ble omfanget av presentasjoner og faglige kronikker/artikler bekreftet, uten at det ble diskutert om interessen var større eller mindre enn forventet. Han understrekte det komplekse i slike kvalitative studier, der effekten er vanskelig å måle: ”Det er vanskelig for folk å si hva som påvirker en etterpå”. Rommetvedt sier at en form av innstillingene en har i utgangspunktet, og S2008 var et debattert prosjekt de fleste hadde en mening om: ”De som leser studien vil lese den slik at de kan få bekreftet sin posisjon.”

At prosjektlederen mener studien er viktig overrasker ikke, men hvilket syn hadde informantene? Kjennskapen til studien IRIS-09/199 var utbredt, men noe rusten grunnet tidshorisonten. Alle informantene hadde fått studien presentert og hadde lest om den i media. Ved spørsmål om de selv hadde lest den sank andelen, men de to kulturpolitikere hadde lest den, i tillegg til tre av fire kulturbyråkrater. Det var derimot ingen av kulturaktørene som hadde lest studien.

De samme tendensene gjorde seg gjeldende på spørsmålet om *hvem en slik studie er viktig for*. Det var gjennomgående i svarene at kulturbyråkratene og kulturpolitikere var den viktigste mottakeren av studiens innhold og konklusjoner. Spesielt med henvisning til det langsiktige og planmessige arbeidet de gjør, og at det er her beslutningene tas. En kulturbyråkrat repliserte at kulturaktørene også burde vise interesse for studien, for ”det var jo deres år”. Når vi ser på viktigheten av IRIS-09/199 er det spesielt relevant å trekke frem svarene til journalisten, som understreket nytteverdien av en uavhengig studie som viser til tendenser fremfor partisk synsing: «Når samfunnet brukte 314 millioner kroner på S2008 må en sjekke om det ga effekter». Medias positive syn på uavhengige kilder vises igjen på den lange listen med presseoppslag om IRIS-09/199.⁵ Dette ble også understreket av kulturpolitikere, som sa at ”åpenhet mot folket om effektene var viktig”.

For å undersøke om funnene i rapporten stemte overens med informantene sitt syn på kulturlivet, ble samtlige spurt om de var enige i rapportens konklusjoner (beskrevet i kapittel 5). Både kulturaktører og byråkrater var enige i at skillelinjene studien beskriver gjør seg gjeldende i Stavangers kulturliv, både i 2008 og nå i 2011. Noen karakteriserte det som naturlig, og sa at ”institusjonene er viktige byggesteiner i kulturlivet”. Andre mente studiens funn var som forventet,

mens noen beklaget utviklingen. At byråkrater og kulturaktører er samstemte gir gode indikasjoner om at byråkratiet har god oversikt over hva som beveger seg i kulturlivet. Politisk var det uenighet mellom representanten fra opposisjonen og posisjonen. Opposisjonen var enig i konklusjonene, mens posisjonen var uenig, noe som kan tolkes som et forsvar til S2008 og dagens kulturpolitikk. At informantene samlet er tilnærmet samstemte kan kanskje bekrefte at det er noe riktig i de tendensene evalueringsrapporten beskriver.

At informantene så på IRIS-09/199 som viktig, og var enige i de tendensene studiens konklusjon beskrev, kan være første skritt i videre anvendelse av studien. Målbare områder for å undersøke dette kan være å studere politiske saksfremlegg og langsiktige kulturplaner. På spørsmål om det vises til studien og erfaringer fra S2008 i saksfremlegg, bekrefter både politikere og byråkrater dette, studien blir riktignok primært brukt som grunnlag og argumentasjon, det foreligger sjeldent egne saker om S2008. Noe en undersøkelse av sakslistene til KIK underbygger, der kun seks saksfremlegg har hatt ordet *Stavanger2008* i tittelen etter 2008.⁶ En kulturpolitiker bekreftet og sa at ”referanser til IRIS studien og S2008 kom hyppigere rett etter 2008, og har avtatt nå i den senere tid”. ”Et klart forbedringspotensial” ble nevnt, uten å et klart svar om hva det skulle bestå i. Kulturbyråkratene mente også at kunnskapen fra studien ble brukt i behandlingen av enkeltsøknader, og en sa at ”kunnskapen er fremme i vår bevissthet”.

Flere informanter trakk frem at erfaringene fra S2008 spesielt ble trukket inn i arbeidet med “Kulturbyen Stavanger 2010-2017», kommunedelplanen for kunst og kultur. Planen er det viktigste kulturpolitiske dokumentet i Stavanger, og legger de langsiktige målene for kulturpolitikken i Stavanger. I forordet til planen blir dette bekreftet: S2008 har “stimulert større bevissthet om utviklingen av fremtidens kunst og kulturpolitikk, som igjen påvirker hvordan byens identitet formes og oppfattes både lokalt og globalt”(SK 2009:4). Planens målsetning er å sikre langtidseffektene av S2008, og det kanskje sterkeste signalet er videreføringen av visjonen til S2008 IKS *Open Port – åpenhet mot verden*, som også er planens visjon (SK 2009:10).

En videre undersøkelse nyanserer bildet av hvilke erfaringer fra S2008 kulturplanen baserer seg på, for IRIS-09/199 er det ikke. Studien ble først ferdig samme dag som bystyret i Stavanger fattet endelig vedtak om “Kulturbyen Stavanger 2010-2017”, 21. september 2009.⁷ Det samme gjelder evalueringen til S2008 IKS “Historien om et år”, som ble presentert 2. juli 2009, flere måneder etter at høringsutkastet til “Kulturbyen Stavanger 2010-2017” var ferdigskrevet.⁸ De erfaringene fra

S2008 planen viser til har ikke forankring i studier eller evalueringsrapporter, men heller det generelle bildet kulturbyråkratene sitter igjen med. Dette bekreftes av en kulturbyråkrat som var sentral i planarbeidet: ”Jeg utelukker ikke at planen hadde blitt endret om studien IRIS-09/199 hadde foreligget før høringsutkastet ble forfattet”. På spørsmål om hva som hadde blitt endret ble et større fokus på mindre institusjoner/frilansere nevnt spesielt av informanten. En kulturpolitikere sa: ”Vi var utålmodige etter 2008. En var kommet alt for sent i gang med å planlegge strategien for ettervirkningene av S2008”. En utålmodighet som kan forklare hastverket med å få planen ferdigstilt og vedtatt.

KIK fikk presentert saken *IRIS rapporter: forskningsmessig oppfølging av Stavanger2008* i sitt møte 20. oktober 2009. Saken hadde som mål å binde sammen funnene i studiene til IRIS og planen “Kulturbyen Stavanger 2010-2017”. Saksfremlegget oppsummerte studiene fra IRIS, og et vedtak ble fattet om at relevante resultater fra IRIS studiene skulle implementeres og tilpasses den vedtatte planen “Kulturbyen Stavanger 2010-2017” (SK 2009:5). SK bekrefter at vedtaket ikke har resulterte i konkrete endringer eller andre tilpasninger. Dette begrunnes med at studien og kulturplanen vurderes som utfyllende og i sammenheng. En vurdering forfatteren ikke kan si seg direkte enig i.

På direkte spørsmål om det ble iverksatt spesielle tiltak for å hindre et varig delt kulturfelt, ut fra konklusjonene i IRIS-09/199, var svarene negative. Studien fra IRIS nevner spesifikt at økt finansiering av kulturlivet kan veie opp og gjøre dem (skillelinjene) kortvarige (IRIS 2009:65). Ingen av informantene kunne huske tiltak som ble iverksatt spesielt for å motvirke de konklusjonene IRIS-09/199 presenterte. En informant mente mangelen på tiltak hadde gjort skillelinjene mer fremtredende, og en annen mente “det er fortsatt like vanskelig å være frilanser og jobbe på egenhånd i Stavanger.” Mangel på tiltak beskriver også saksfremlegget om IRIS studiene til KIK, som fokuserer på å oppsummere studiene fremfor å kommentere innholdet og foreslå konkrete tiltak. Min oppgave har derfor ikke funnet noen konkrete tiltak som ble iverksatt som et resultat av studien IRIS-09/199.

Med bakgrunn i et mer generelt spørsmål om studien IRIS-09/199 opplevdes som nyttig i utformingen av fremtidens kulturpolitikk i Stavanger, kom en uenighet om kulturpolitikken til syne. Kritikken mot dagens kulturpolitikk, som kom både fra kulturaktører og kulturbyråkrater, trakk frem satsingen som symbolsk, mangel på parallelle satsinger og det som ble hyppigst nevnt; mangel på prioriteringer. Flere mente at konklusjonene i studien anbefalte klarere prioriteringer, da at mindre institusjoner og frilansere prioriteres for å unngå et delt kulturfelt. Alle informantene var

samstemte i at “Kulturbyen Stavanger 2010-2017” er et godt langsiktig verktøy, men det trekkes frem av flere at mangelen på prioriteringer svekker muligheten til å nå planens mål.

Kulturpolitikerne repliserer med at politiske prosesser tar tid, og “vi er i gang, men vi er ikke i mål”. Om studien ble det sagt at “den er i vår bevissthet hele tiden”. Svarene på det generelle spørsmålet får frem at IRIS-09/199 har resultert i en endret bevissthet om skillelinjene i kulturfeltet, men uten at informantene i kulturfeltet ser endrede prioriteringer som et resultat.

Informantene ble så spurt om de mente kulturpolitikken i Stavanger har en tradisjon for å evaluere og ta med tidligere erfaringer inn i nye beslutninger. Det var ingen informanter som mente at studien av året som EKH var et enkelttilfelle, og samtlige var fornøyde med evnen til å evaluere. Det eneste motstridende perspektivet var rundt prosjektarbeid, der en kulturaktør sa: ”jeg er mer opptatt av neste prosjekt, enn å se meg tilbake og evaluere”. Prosjektarbeid blir da kanskje en motsetning til en seigere offentlig struktur, som har krav til evaluering. Flere kulturbyråkrater mente det ble brukt mye krefter på evalueringer, da alt fra oppsummeringsmøter til egne studier. En kulturpolitiker understrekte viktigheten av evalueringer, og sa ”det er spesielt viktig å sikre kunnskap om utviklingen i kulturlivet”. Konkret ble arbeidet med en *kulturmelding* nevnt, som hvert 4. år og tidlig i ny valgperiode, skal gjøre opp status, evaluere og gi nye politikere en god start.

Under overskriften “Ønsker mer forskning på kulturen”⁹ i Rogalands Avis 13.07.2010 sier kultursjef i Stavanger, Rolf Norås, at kulturforskning, og spesielt forskning på EKH, er viktig. “Problemet med de tidligere vurderingene av kulturhovedstedene er at de er utført av organisasjonene selv. De gir alltid et glansbilde av hva som har skjedd og er lite verdifulle å lese for dem som skal arrangere i andre byer.”⁹ Norås trekker frem studien til IRIS som et skille i forskningen på EKH. Tilstrekkelig med midler ble satt av til en uavhengig og ekstern studie. Skillet i tankegang om evalueringer var et initiativ mellom de fire EKH Liverpool, Stavanger, Marseille og Turku, som opprettet nettverksprosjektet “European Capital of Culture Policy Group”. Prosjektet ledes fra universitetet i Liverpool, og har som mål å utveksle ideer og erfaringer om forskning på ettervirkningene av EKH.

Avisartikkelen understreker en ny rolle for IRIS-09/199, som en del av et skille i europeisk forskning på EKH. At studien til IRIS også har en viktig etterbruk utover regionens grenser skal ikke undervurderes. Fra IRIS-09/199 hentes det ideer, tips og erfaringer som kommende EKH vil ha stor nytte av. Eksempelvis kan casestudien av S2008 i Bob Palmers *European Cultural Capital Report 3* trekkes frem. Med flere referanser til IRIS-09/199 oppsummeres artikkelen med konkrete suksesskriterier og tips til andre EKH (Palmer m.fl. 2011:59). Etterbruken av IRIS-09/199 utover regionens grenser har vært omfattende, og løfter viktigheten av studien og forskningsprosjektet.

Oppsummering og konklusjon

Vi har sett at informantene hadde bred kjennskapen til studien IRIS-09/199 gjennom presentasjoner og media, og flere hadde lest hele studien. Det var stor enighet om at studien var viktig, noe som gjenspeiler en bred enighet om å bruke ressurser på den. Ulike meninger blant informantene om konklusjonene i studien kan ha bakgrunn i en faglig uenighet, men synes å ha større slektskap med det Rommetvedt karakteriserte som *utgangspunkt*. Alle informantene satt med en egen oppfatning av ettervirkningene av S2008 på kulturfeltet, som de enten fikk bekreftet eller avkreftet. En vurdering som styres av at kulturpolitikeren i posisjon var uenig i konklusjonen om et delt kulturliv.

Etterbruken av studien i Stavanger kan karakteriseres som tilfeldig, og førte ikke til konkrete endringer i kulturpolitikken. IRIS-09/199 ble beskrevet i en egen sak til KIK, uten at konkrete tiltak ble iverksatt. Informantene påpeker at generelle erfaringer fra S2008, utenom studien, refereres til i saksfremlegg, der “Kulturbyen Stavanger 2010-2017” trekkes frem som det viktigste dokumentet. Men, som min oppgave viser, ble den planen forfattet og vedtatt før IRIS-09/199 var ferdigstilt. Kulturbyråkrater og kulturpolitikere trekker frem at studien har endret deres bevissthet, et viktig resultat av studien som ikke bør undervurderes. En endret bevissthet kan føre til en like viktig etterbruk av studien som konkrete tiltak, men det er vanskeligere å måle. Min oppgave peker allikevel i motsatt retning. En endret bevissthet har ikke endret kulturpolitikken. Uenigheten blant informantene peker mot dette, og der mangel på prioriteringer ble trukket frem.

Informantene var samstemte når de beskrev kulturen for evaluering i Stavanger som god. Når etterbruken av studien IRIS-09/199 ikke har ført til endringer kan det være et resultat av manglende kunnskap om hvordan en skal nyttiggjøre seg funnene. Etterbruken av studien fokuserer på å spre bevissthet om funnene, gjennom presentasjoner og saksfremlegg, og ikke på hvordan en setter inn tiltak og møter funnene i studien. Om påstanden medfører riktighet vites ikke, men forfatteren mener å se en slik tendens. Kultursjefen i Stavanger sier også til Rogalands Avis at “forskning innen kulturen er et forsømt felt. Vi trenger å ta med oss universitetene og forskningsinstitusjonene i arbeidet.”⁹ Denne anerkjennelsen tolker forfatteren til et økt fokus på kulturforskning, der flere studier nødvendigvis vil øke kunnskapen om hvordan nyttiggjøre seg funnene. For studien IRIS-09/199 er etterbruken kanskje størst i europeisk sammenheng, der erfaringer overføres til nye EKH.

Kapittel 7 – Ettervirkningene av Stavanger2008 i 2011

“Kulturlivet spiller i en annen divisjon enn tidligere, S2008 gav oss selvtilliten til det.”¹⁰ Slik beskrev ordfører Leif Johan Sevland kulturlivet i Stavanger i september 2010. Dette kapittelet skal studere hvilke ettervirkninger av S2008 en ser i 2011 og besvare den første problemstillingen:

”Har S2008 ført til nyskapning og ettervirkninger? Hvilke ettervirkninger av året som Europeisk kulturhovedstad ser Stavangers kulturaktører, kulturbyråkrater og kulturpolitikere i 2011?”

Kapittelet er systematisert med flere underkapittel som hver for seg diskuterer og tematiserte deler av ettervirkningene for så å konkludere. Inndelingen av underkapitlene er basert på målene til S2008 IKS, som beskrevet i søknaden til EU (*Bortsett fra målene: Gi et varig bredt kulturelt løft, særlig for barn og ungdom. Bidra til kulturell åpenhet og toleranse. Som drøftes i avslutningen*), og supplert med temaer som har kommet frem under intervjuene og studiene.

7.1 Hvilke prosesser ble igangsatt etter 2008?

Først vil jeg ta et nærmere blikk på hvilke prosesser som ble igangsatt i Stavanger for å sikre ettervirkningene av året som EKH. Under en studietur til Glasgow, der Stavangers øverste politikere deltok (Kommunalutvalget), understrekte vertskapet at Stavanger nå befinner seg i en kritisk fase. Ved slutten av et år som EKH er det lett å ”slippe seg nedpå” fordi man trenger å puste ut. Gjør man det, advarte vertskapet Glasgow, er det mye tyngre å ”komme tilbake”(SK 2009:4). Saken *Langtidseffektene av Stavanger2008* ble fremlagt for bystyret 9. februar 2009, der ambisjoner om ettervirkninger fra året som EKH ble understreket. Satsingen skulle være langsiktig, og vedtaket understreket samarbeid med EUs kulturprogram, et dedikert etterbruksfond og frem mot byjubileet i 2025 skulle et langsiktig løft iverksettes. En politisk styringsgruppe med ledende politikere ble også valgt, med mål om å utvikle langtidseffektene i et overordnet og helhetlig perspektiv(SK 2009:2).

I tiden etter vedtaket var det etterbruksfondet, senere omdøpt til *kulturbyfondet*, som fikk mye av oppmerksomheten. De fleste informantene trekker frem fondet som den klareste ettervirkningen fra året som EKH. En informant mener det er den viktigste, med spesiell henvisning til at fondet er **(til)** for de som ønsker å søke prosjektmidler. Kritikerne av fondet blant informantene mener en gjentar sine feil. Kulturbyfondet har samme struktur som *open call* runden til S2008 IKS; igjen velges en modell der alle kan søke, kun noen få tildeles midler, og flertallet får avslag. Resultatet kan bli, som man så i *open call* prosessen, at avslag skaper negative holdninger. Kun SK bidrar til fondet, en svakhet nevnt av flere informanter: “Hvor er Sandnes Kommune og Rogaland Fylkeskommune?”

Min oppgave viser at kulturbyfondet er den eneste konkrete resultatet av vedtaket i bystyret. SK bekrefter at det ikke har vært et eneste møte i den politiske styringsgruppen, og forfatteren har ikke funnet noen lokale prosjekter som er blitt fremmet for EUs kulturprogram. En kan anta at arbeidet med kulturbyfondet og planen "Kulturbyen Stavanger 2010-2017" overskygget en overordnet og helhetlig oppfølging av ettervirkningene av året som EKH. Forfatteren har ikke klart å lokalisere en slik overordnet strategi, og det antas at en slik prosess ikke eksisterer, spesielt med tanke på at den politiske styringsgruppen ikke har fungert. Bystyrets vedtak pekte også mot byjubileet og "nye store og epokegjørende prosjekter"(SK 2009:2), en vanlig strategi blant EKH for årene etter, der en megabegivenhet avløses av en annen. I tillegg til byjubileet snakket en om Fotball-VM og EXPO-utstilling, prosjekter som per 2011 er lagt død eller ikke er igangsatt. Min oppgave har ikke lokalisert planlegging av nye megabegivenheter i Stavanger for å følge opp S2008, og SK bekrefter at arbeidet med byjubileet først har oppstart høsten 2011.

7.2 Fremme kunstnerisk kvalitet, nyskaping og mangfold

Studien IRIS-09/199 fra 2009 konkluderer med at S2008 har nådd dette målet og bidratt til nyskaping, både med nye ideer, nye metoder, og ny organisering. Når informantene stilles spørsmålet om dette fortsatt er gjeldende i 2011 er svarene mer varierte. "De kom med kompetanse, og dro med kompetanse" er en kulturaktørs beskrivelse av gjestekompaniene. Informantene med et kritisk blikk mener det kun er mer av det samme, og mindre nyskaping enn en hadde forventet. Flere informanter trekker frem mangel på infrastruktur som begrunnelse, og mener det er spesielt faretruende at fokuset på samtidskunst i regionen er så labert. Det er samtidig ingen av informantene som bestrider at kulturfeltet i Stavanger har fått nye erfaringer, har mer pondus og har større selvtillit etter S2008.

Flere informanter peker på skillelinjen mellom de innenfor og de utenfor S2008 paraplyen, der de med prosjekter under S2008 IKS sitter igjen med større nettverk, gode erfaringer, nye samarbeidsformer og mer nyskaping. Svarene peker mot at det fortsatt er nyskaping, men det er usikkert om det er et direkte resultat av S2008. Det som er sikkert er at enkeltaktører sitter på erfaringer som kan resultere i nye prosjekter, men som en informant sier "vi har ikke midler til å sette i gang så omfattende prosjekter som vi hadde i 2008".

7.3 Bidra til å bygge varige kunstneriske og kulturelle nettverk.

Når vi ser på nettverk kan vi skille mellom formelle og uformelle. Spør vi informantene om de uformelle nettverkene trekkes enkeltaktører frem igjen, med skillelinjen mellom de innenfor og de utenfor. De fleste informantene er enig i at enkeltaktører har utvidet sine nettverk via arbeidet med

S2008. Nettverk regionen i dag drar nytte av, eksempelvis gjennom gjestespill. Det er samtidig enighet om at nettverkene er tilfeldige og personbaserte, og mangelen på en mer systematisk opprettholdelse av kontaktpunkter etterlyses. Igjen nevnes også mangelen på midler som et hinder for å nyttiggjøre seg nettverket, da spesielt blant de kulturaktørene med internasjonalt nettverk.

Retter vi så fokus mot de formelle nettverkene nevnes de jevnlige kulturdialogene til SK hyppigst. En informant fremhever det som et sted for horisontal drøfting i kulturfeltet, og de fleste informantene ser på det som nyttig. Samtidig kan det ikke regnes som en ettervirkning av S2008, da kulturdialogene har pågått siden slutten av 1990-tallet. De er mer relevant å se på de fem nettverkene dannet av S2008 IKS, med følgende inndeling: skole, barnehage, mennesker med psykiske lidelser, eldre og funksjonshemmede, og mennesker med bistandsbehov. I årene rett etter 2008 ble nettverkene ivaretatt av en prosjektkoordinator fra kulturavdelingen i SK (SK 2009:8). Etter forespørsel fra forfatteren om status for arbeidet kunne SK informere om at prosjektet ikke lenger har en koordinator, og er overlatt til de enkelte kommunale etater. Den kulturelle skolesekken har ivaretatt skolenettverket, men det er uvisst i hvilket omfang de andre nettverkene fungerer.

En informant trakk frem økt organisering blant kulturaktørene som en direkte virkning av S2008. Organisasjoner som Dansis og Forum for freelancemusikere i Rogaland har oppstått for å skape samhold og en felles stemme inn i kulturdebatten. Tendensen ble bekreftet av flere informanter, og arbeidet med å opprette organisasjonen "Musikkraft" mener forfatteren underbygger påstanden.

7.4 Bygge regional identitet og stolthet.

Kanskje er dette det målområdet der S2008 har hatt størst suksess. Det er stor enighet blant informantene om at den regionale identiteten og stoltheten har økt, da spesielt med tanke på kulturens rolle. Informantene mener at kulturen har fått styrket sin rolle i regionen som en direkte konsekvens av S2008, og at regionen som helhet oppleves som mer attraktiv som resultat av kultursatsingen. De peker også på et økt regionalt samarbeid på tvers av kommunegrenser, som er like sterkt i 2011 som det var i 2009. Økt forståelse for kultur og at en er mer på samme linje trekkes frem som bakgrunn. Samarbeidet er både uformelt og formelt. På den formelle siden trekkes Interkommunalt kulturråd, og de jevnlige møtene mellom kultursjefene på Nord Jæren frem som positive tiltak av informantene. En kulturpolitiker lekte også med tanken på å utvide antall kommuner i rådet. Noen informanter savner samtidig mer formalisert samarbeid, og trekker frem at forslaget om årlige begivenheter fra fylkeskommunen ble nedstemt. Som en informant sa "der det er samarbeid er det også gnisninger", men det er stor enighet om at regionen nå er flinkere til å samarbeide, og at den regionale identiteten og stoltheten har økt.

7.5 Bidra til næringsmessig utvikling

Stavangerregionens næringsliv satte sponsorrekorder før 2008, over 120 millioner kroner til nytt konserthus og 70 millioner kroner til S2008 IKS (Miller m.fl. 2009:213). Så kom finanskrisen, og en informant trekker frem at ingen nye store sponsorkontrakter er skrevet etter, selv om flere mente dette snart ville snu. Om samarbeidet med næringslivet trekker kulturaktørene frem at de merker en økt interesse, men at bedriftene er mindre dristige og mer krevende. “Tiden for rene penger er over, bedriftene ønsker samarbeid der de får tjenester igjen. Sponsoren er vinneren i samarbeidet med kulturen.” kommenterte en kulturaktør. Økt krav til sponsorkompetanse, som medfører økt ressursbruk, var resultater aktørene var enige om. Flere informanter påpekte et uutnyttet potensial, og etterlyste videreføring av det sponsorarbeidet S2008 IKS la grunnlaget for, som Kultursupporter programmet. Bystyresaken om ettervirkninger trekker frem Lille3000, der næringsliv og kommune utarbeidet en strategi basert på erfaringer fra kulturåret. Lille3000 står årlig bak flere større lokale og internasjonale kulturprosjekter, og har bidratt til økt samarbeid og nettverk mellom kultur, næringsliv og forskning (SK 2009:4). Det eneste som har blitt videreført, Kulturbørsen, ble kritisert av flere informanter, men en kulturbyråkrat mente en jobbet med endringer. Kritikken fra informantene rettes igjen mot manglende systematisk videreføring.

7.6 Bidra til bygging av kulturell og fysisk infrastruktur.

Direktør i S2008 IKS, Mary Miller, skriver i *Historien om et år*(2009) at organisasjonen tidlig tok et retningsvalg, de satte seg som mål å fokusere på innhold, kreativitet og kultur, fremfor infrastruktur. Når retningen er valgt overrasker det ikke at informantene er enstemmige i sin beskrivelse av arbeidet med infrastruktur i S2008 IKS: 0,00%. I 2008 var fokuset rettet på innhold, og strategien til Miller fungerte kanskje? Flere informanter trekker frem at S2008 skapte debatter og løftet ambisjonene, i Randaberg snakker de nå om kulturhus, og i januar 2009 kjøpte SK gamle Tou Bryggeri for å utvide Tou Scene. Samtidig er flere informanter skeptiske til om dette bare var tomme ord, og peker på at ingen videre prioriteringer er tatt. Denne stillstanden gjelder også for Norges Bank bygget (kulturbanken), som flere informanter mener sto skandaløst lenge ubrukt etter at S2008 IKS flyttet ut. “Her må de rette kulturaktørene inn, og slik skape interaksjon”, sa en kulturaktør, som igjen kritiserte manglende planer, denne gang for bruk av bygget etter 2008.

Frafall av viktig infrastruktur etter 2008 ble også trukket frem, som at galleri Transit og Intimscenen på Rogaland Teater ble stengt, og faren for stengning av Galleri Sølvberget og Stavanger Kunstforening. “Det var bedre forhold i 2007 enn nå i 2011” ble uttalt, uten at det kan bekreftes. Alle informantene var enige om at det er store hull i den kulturelle infrastrukturen i Stavanger, og at

manglende infrastrukturfokus i S2008 utsatte det generelle arbeidet med infrastruktur i SK ble reist av flere. En kulturbyråkrat sa at en *kulturarenaplan for SK* blir lagt frem i 2011, men som en kulturpolitiker sa ”denne planer kommer altfor sent”. Om S2008 var den direkte årsaken til at arbeidet med infrastruktur, systematisert i en kulturarenaplan, ble forskjøvet vites ikke, men et utkast på plan er ikke fremlagt i skrivende stund, og forholdene er ikke bedret.

7.7 Publikum i Stavanger

Informantene ble utfordret til å reflektere rundt publikum i Stavanger, kunne de merke noen endring i deres mønster? Det var stor enighet om S2008 var en publikumssuksess med godt besøk, men ingen merker drastiske endringer blant publikum. Flere informanter trakk frem at S2008 antageligvis åpnet publikums øyne for nye genre, senket terskelen for samtidskunst, og at det er merkbart større publikum på dans- og operaarrangementer. Utover dette ble ikke flere positive endringer nevnt av informantene, og flere merket ikke noen endring i det hele tatt. “Utfordringen er at om du spør folk så vil de ha gratiskonsserter med Bjørn Eidsvåg, eller storstilt festival, men vi må gi dem andre ting også.” kommenterte en kulturbyråkrat. En kulturaktør sa at “Stavanger ikke har et oppsøkende publikum som andre store norske byer, vi må bli mer åpne for ny kultur”, og trakk frem at arbeidet med publikumsbygging burde startet i 2009, og fortsatt mangler en primus motor.

7.8 Kompetansen i S2008 IKS

“Vi kom ut av det med en masse kunnskap, ekspertise og ferdigheter(...) Å høste denne kompetansen blir andres ansvar – våre eieres, vår regionale ledelses og våre politikeres”. Den avtroppende direktøren for S2008 IKS forventer at noen tar ansvar, hennes stab kan alt fra store seremonier til mindre festivaler, og sitter på viktige sponsorkontakter(Miller m.fl. 2009:260). S2008 la ned sitt arbeid i 2009, og min oppgave finner ingen strategi for å ivareta denne kompetansen. Få av informantene bestrider organisasjonsformen, men kritikken mot manglende strategi for 2009 er tilnærmet unison: “S2008 IKS hadde fokus på 2008 og ikke det etterpå.” sa en kultuaktør. “Hvor var forankringen til oss som skulle overta?” spør en kulturbyråkrat “vi ble bare invitert til de festlige anledninger”, som kritiserer distansen mellom S2008 IKS og kommunens kulturavdeling.

SK bekreftet at en samlet strategi for ivaretagelse av kompetansen ikke finnes. Min oppgave har undersøkt hvor de ansatte fra S2008 IKS arbeider i april 2011, for å kartlegge resultatet av mangle på strategi (fullstendig studie som vedlegg). Det var 36 ansatte i S2008 IKS ved gjennomføringen av året som EKH, av de er det 18 personer (50%) som fortsatt jobber med kultur i dag. Av de 18

som jobber med kultur er det 6 personer som har flyttet ut av regionen, 3 personer som jobber i regionen (utenfor Stavanger) og 9 personer (50%) som fortsatt jobber i Stavanger. Min undersøkelse viser at kun 25% av de 36 ansatte fortsatt har Stavanger som arbeidssted og kultur som arbeid. SK og Den Nye Opera i Bergen topper arbeidsgiverlisten, med 3 personer hver som har kultur som arbeid. Om resultatene kunne vært annerledes med en klarere strategi for ivaretagelse av kompetansen vites ikke, men mangelen på en strategi har uten tvil ført til en uheldig spredning av kompetansen. Forfatteren mener funnene viser en passiv holdning fra det offentlige som investerer over 200 millioner kroner, men ikke ivaretar kompetansen en har investert i. Noe forfatteren mener hadde vært utenkelig i det private næringsliv.

En kan allikevel spore en sporadisk ivaretagelse av kompetansen av enkeltpersoner, som at direktør Mary Miller tok med to medarbeidere til Den Nye Opera i Bergen. Det beste eksempelet forfatteren har klart å oppdrive er strategien til prosjektleder Jørn Snorre Andersen for *The Tall Ships Races 2011 Stavanger*, som bruker hele 9 tidligere S2008 IKS ansatte i arbeidet med festivalen (både ansatte og frivillige i komiteer). Noe som viser at selv uten en helhetlig strategi blir kompetansen ivaretatt, men ikke i det omfang en kanskje skulle ønske. Flere informanter trakk frem alternative strategier for å ivareta kompetansen, en kulturaktør nevnte behovet for en egen eventavdeling under SKs kulturavdeling, en annen viste til Liverpool2008, der kulturavdelingen var en del av organisasjonen. Spørsmålet om det er for sent for slike ideer forblir ubesvart i denne oppgaven.

Kapittel 8 – Supplerende studie av Sandnes

April 2011 annonserte kulturminister Anniken Huitfeldt at Sandnes er årets kulturkommune. “Det begynte med kulturhuset” sier ordfører Norunn Ø. Koksvik om kultursatsingen til Nationen 08.04.11, og fortsetter: “Kultur er selve grunnmuren”. I Sandnes er ettervirkningene av året som EKH mer synlige, ordføreren trekker frem prosjektet Regional Arena for Samtidsdans (RAS), etableringen av Vitenfabrikken, og KinoKino som direkte ringvirkninger av S2008. I Sandnes har infrastrukturen vokst frem, en har nye Vågen vgs. hvor det undervises i kreative fag, og lave leiepriser trekker kunstnere til byen. Informanten fra Sandnes trekker frem at “S2008 kom på rett tid for Sandnes, Norges raskest voksende by, og kulturen ble en del av identitetsbyggingen og byutviklingen”. Informanten pekte på at Sandnes er en ung by: “barn og unge ble et naturlig sentrum for våre S2008 prosjekter, da vi for eksempel laget park på Ruten”. At Sandnes videreførte S2008 arbeidet gjennom en ny megabegivenhet, sitt 150-årsjubileum, hadde også mye å si ifølge informanten: “byjubileet var synlig, folk så at noe skjedde og mange var involvert. Slik videreførte vi engasjementet og erfaringene fra S2008”. Informanten trekker frem at Sandnes Kommune har lite penger og har måttet prioritere, men som ordføreren sier: “Lite penger har gjort oss kreative”.

At Sandnes har tatt andre valg enn Stavanger mener jeg kommer tydelig frem. Valg som har gjort byen synlig og gitt varige ettervirkninger av året som EKH. Om erfaringene fra Sandnes kan overføres direkte til Stavanger er mer usikkert. Informanten som peker på at S2008 kom på rett tid for Sandnes treffer blink, og i Stavanger er beskrivelsen av S2008 som en avsluttende feiring på kultursatsingen treffende. Forfatteren konkluderer med at Sandnes sitter igjen med betydelige ettervirkninger, om Stavanger hadde fått større utbytte av S2008 ved å ta de samme valgene spekuleres det ikke i. Men, med tanke på den passive holdningen i Stavanger denne oppgaven beskriver, viser den supplerende studien av Sandnes: Det hadde ikke skadet å prøve litt hardere.

Kapittel 9 – Avslutning - Et kulturfelt som fortsatt er delt

Svaret på hva status for ettervirkningene av S2008 er i 2011 vil det kanskje alltid være uenighet om:

Positiv informant: “S2008 har åpnet publikums øyne og har økt toleransen for samtidskunst.”

Skuffet informant: “Vi merker at effekten er avtagende nå i 2011.”

Negativ informant: “Vi lærte at store satsinger er dyrt, på mange måter.”

Spørrende informant: ”Hvor ble det av strategien for ettervirkningene?”

I intervjuene med kulturaktørene har det tegnet seg et bilde av hvordan årene fra 2008 skrittvis kan beskrives. Bildet er basert på følelser om hva et helt år var, beskrevet i retrospekt. Og må ikke leses som noe annet enn den beskrivende følelsen av hvordan årene etter har vært for informantene:

- **2008 = Event-året:** Var et fantastisk år med gode kulturopplevelser og begivenheter.
- **2009 = Bakrus-året:** For noen et hvileår etter ren utmattelse, for andre året en var tilbake på normalen, og for mange et antiklimaks.
- **2010 = Bakrusen-setter-seg-året:** Tåken fortsetter, det er mindre penger, mindre sponsorer. En ser at endringene en snakket om i 2008 og 2009 lar vente på seg.
- **2011 = Kan-tåken-lette-året?:** Det er fortsatt mindre penger. S2008 fremstår mer som et tilbakelagt kapittel. Optimisme spores, kan post2008 tåken lette i år?

Det er mange denne beskrivelsen er urettferdig mot, og jeg vil nyansere bildet en del og spisse konklusjonene slik at de gjøres mindre urett. Jeg starter med det første veivalget, som beskrevet i innledningen, når mål og visjoner for S2008 ble bestemt. De modige valgene om hvilken retning S2008 skulle ta vil ikke denne oppgaven bestride, og direktør Mary Miller har kanskje rett når hun sier at ”vi gjennomførte det vi lovet”(Miller m.fl. 2009:249). Denne oppgavens studier kan ikke bestride det utsagnet, og jeg er enig i at S2008 ble omtrentlig det en lovet det skulle bli.

Det som derimot står mer ubesvart er holdningen S2008 IKS valgte i årene etterpå. Forfatteren merket spesielt det kraftige punktumet Miller setter etter utsagnet over. Dette kombinert med utsagnet ”å høste denne kompetansen blir andres ansvar”(Miller m.fl. 2009:260) peker mot at S2008 IKS kanskje hadde en ”vi har gjort vårt, nå er det opp til andre å ta det videre” holdning. Denne oppgaven viser flere ganger til mangel på strategi og planer for å ivareta årene etterpå. Mye tyder på at den passive holdningen fra S2008 IKS har hindret større ettervirkninger av S2008. Det oppsto et vakuum når S2008 IKS la ned sitt arbeid og SK skulle overta. Vakuemet kom i mangel på strategi for prosessen, og kanskje spesielt manglende høsting av kompetansen fra S2008 IKS.

SK er som vist en like stor del av vakuemet, noe som retter fokus mot det andre veivalget beskrevet i innledningen, hva en gjorde da evalueringen IRIS-09/199 ble presentert. Oppgaven har presentert en omfattende sak om langtidseffekter som ble presentert bystyret, og at en ambisiøs kulturplan ble vedtatt i 2009. Bystyresaken resulterte i det positive tiltaket *kulturbyfondet*, men hvorfor mange av de andre tiltakene beskrevet i saken ikke ble fulgt opp vites ikke. Fokuset på fondet i mediedebatten, ledet av ”ka då ittepå”-prosjektet, er kanskje en av grunnene. At arbeidet i den politiske styringsgruppen for langtidseffekter aldri ble igangsatt er nok det mest kritikkverdige, spesielt da denne oppgaven viser at et helhetlig og overordnet blick manglet. Resultatene av kulturplanen vil først bli synlig i 2017, og som en kulturpolitiker sa: ”Vi må ta skritt for skritt, og en plan som varer frem til 2017 løser ikke alt nå”. Oppsummert var ikke etterbruken av IRIS-09/199 i det omfanget jeg hadde forestilt meg. Etterbruken fremstår som tilfeldig og uten strategi, men det er positivt at studien har endret informanters bevissthet og står for en ny gren i forskningen på EKH.

Ettervirkningene i kulturfeltet av S2008 vil bli diskutert lenge. Denne oppgaven har vist både positive og negative utviklingstrekk. Kultursatsingen i Stavanger har avtatt noe siden den skjøt fart i 2004, mye grunnet strammere kommuneøkonomi, men ambisjonene er der. De optimistiske signalene fra informantene om årene som kommer er veldig positive i denne sammenheng. S2008 førte til nyskapning, og Stavanger sitter igjen med et inspirert kulturfelt, men det er ikke så styrket som det kunne og burde blitt. Tendensene i 2011 er de samme som i 2009, med et delt kulturfelt, men hva tendensene er i 2015 er jeg mer optimistisk til. Jeg vil derfor avslutte med å understreke et viktig poeng: Studien IRIS-09/199 ble utført tett etter året som EKH, og beskriver ettervirkningene på kort sikt. I det opprinnelige forskningsprosjektet til IRIS var det planlagt en ny studie i 2010, men midler ble omprioritert til en bredere studie(IRIS 2009:3). Forfatteren er mener at en ny grundig studie av ettervirkningene av S2008, på lang sikt, må igangsettes i nær fremtid. Ideen fra IRIS er så god ide at den ikke må glemmes, og jeg håper en studie snart prioriteres med midler.

Litteraturliste:

- Bergsgard, N.A. & Vassenden, A., 2009, **Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørene ser det**, Stavanger: IRIS.
- Berkaak, O.A., 2002, Mot en global offentlighet: modeller og strategier
- Bourdieu, 1984, **Distinction, a Social Critique of the Judgement of Taste**, London: Routledge&Kegan Paul.
- ECOTEC, 2009, **Ex-post Evaluation of 2007 & 2008 European Capitals of Culture Final Report**, Birmingham: ECOTEC.
- Florida, R. 2002, **The rise of the creative class – and how it's transforming work, leisure, community and everyday life**, New York: Basic Books.
- Miller, Tjomsland, Hansen, Robberstad, Aae & Wrapson (redaktører), 2009, **"Stavanger2008 - historien om et år"**, Stavanger: Stavanger2008 IKS.
- Omdal, S.E., 2008, **Fortellingen om Stavanger**, artikkel i Stavanger Byleksikon, Stavanger: Wigestrands Forlag.
- Palmer, R. 2004, **European Cities and Capitals of Culture**, Brussel: Palmer-Rae Associates.
- Palmer, R. & Richards, 2009, **European Cultural Capital Report 2**, Arnhem: ATLAS.
- Palmer, R. Richards, G. & Dodd, D. 2011, **European Cultural Capital Report 3**, Arnhem: ATLAS.
- Rosenlund, L., 2002, (Referansen er fra IRIS-09/199, som ikke henviser til en artikkelen)

Ikke vitenskapelig kilder:

- Nationen, 08.04.2011, ”Se til Sandnes”
- Rogalands Avis, 13.07.2010, “Ønsker mer forskning på kulturen”
- St.meld. 24 (2004-2005) **Kultur og Næring**, Oslo: Kultur og kirkedepartement.
- St.meld. 48 (2002-2003) **Kulturpolitikk frem mot 2014**, Oslo: Kultur og kirkedepartement.
- St.prp. 69 (2002-2003) **Tilsagn om statstilskudd til Stavanger og Sandnes kommuner og Rogaland fylkeskommune til delfinansiering av driftsutgifter ved gjennomføring av det europeiske kulturhovedstadsåret**, Oslo: Kultur og kirkedepartement.
- Stavanger Kommune, 2009, **Høringsutkast: Kulturbyen Stavanger 2010-2017**, Stavanger: Stavanger Kommune.
- Stavanger Kommune, 2009, **KKI sak 3/09: Langtidseffekter av Stavanger2008. Bystyresak**, Stavanger: Stavanger Kommune.

- Stavanger Kommune, 2009, **KKI sak 45/09: Langtidseffekter av Stavanger2008. Navn og prinsipper for etterbruksfondet**, Stavanger: Stavanger Kommune.
- Stavanger Kommune, 2009, **KKI sak 102/09: IRIS rapporter: forskningsmessig oppfølging av Stavanger2008**, Stavanger: Stavanger Kommune.

Nettbaserte kilder:

- ¹=http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc413_en.htm 22. april
- ²=<http://www.stavanger.kommune.no/SVG2008NOR/indexb5a7.html?event=about.showElement&id=548&catId=10> 18. april
- ³=<http://www.tallships.no/nyheter/imponerende-oppmoete-av-frivillige-article265-7.html> 23. april
- ⁴=<http://www.stavanger.kommune.no/SVG2008NOR/index9d4d.html?event=about.showElement&id=550&catId=10> 18. april
- ⁵=<http://www.iris.no/Internet/sn.nsf/wvDocID/432EB849273B89B6C12576390051D23E> 24. april
- ⁶=<http://www3.stavanger.kommune.no/publikum/offentli.nsf/SVGsakerEPI?openform&referer=Kultur> 24. april
- ⁷=<http://www.stavanger.kommune.no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Kultur-idrett-og-fritid/Kultur/Kulturplaner/> 26. april
- ⁸=<http://www.stavanger.kommune.no/SVG2008NOR/index8cb7.html?event=about.showElementNews&id=12609&catId=70> 26. april
- ⁹=<http://www.rogalandsavis.no/puls/article5191120.ece> 26. april
- ¹⁰=<http://www.stavanger.kommune.no/Politikk/Ordforeren/Taler-og-innlegg/Juli---desember-2010/Sevland-tar-ikke-gjenvalg-/> 27. April

VEDLEGG: Intervjuguide

Studie av hvor S2008 ansatte jobber i 2011